

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostori
2857 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2857 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVII Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1923, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PETEK, 26. OKTOBRA (OCTOBER 26), 1945 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 209 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Avtna unija vztraja pri svoji zahtevi

Glavovanje o oklicu stavke proti korporaciji

STAVKA V HOLLYWOODU KONČANA

Detroit, Mich., 25. okt.—Unija združenih avtnih delavcev, članjena v Kongresu industrijskih organizacij, vztraja pri zahtevi za zvišanje plače za 30 odstotkov v svojih pogajanjih z reprezentanti korporacije General Motors. V tovarnah te korporacije v Detroitu in drugih mestih je zaposlenih čez 325,000 delavcev. Zdaj glasujejo o oklicu stavke. Glasovanje je odredil federalni delavski odbor na podlagi Connally-Smithovega zakona. Prva poročila kažejo, da se bo večina delavcev izrekla za oklic stavke. Delavci v tovarnah korporacije v Buffalu, Lockportu, Syracuseu, St. Louisu, Clevelandu in Toledu so se z veliko večino izrekli za stavko. Izid glasovanja v drugih tovarnah korporacije še ni znan.

Pogajanja med avtno unijo in korporacijo v Detroitu se bodo najbrže razbila. Walter P. Reuther, podpredsednik avtne unije, je dejal, da korporacija lahko vrša plače za 30 odstotkov brez plačila cen, ker je nagradila gumne profite v vojnem času. Harry W. Anderson, podpredsednik korporacije, je dejal, da korporacija ne bo podala uničnega prav slednja oklicu stavko. Profiti in cene ne morejo biti predmet pogajanj, je rekel Anderson.

Okrog 150,000 delavcev, upoštenih v tovarnah Chrysler Motor Co., bo danes odločilo glede oklica stavke pri volitvah, ki se vrše pod nadzorstvom federalnega delavskega odbora. Delavci v tovarnah Ford Motor Co. bodo glasovali o oklicu stavke 7. novembra.

Možnost je, da bo federalna vlada posegla v konflikt med avtno unijo in kompanijami in da skušala izravnavati.

Hollywood, Cal., 25. okt.—Stavka filmskih delavcev, ki je trajala 33 tednov, je bila končana na ukaz članov eksekutivnega sveta Ameriške delavske federacije. Nastala je kot posledica jurisdikcijskega spora med dvema unijama ADF.

Člani eksekutivnega sveta, ki so sestali na svoji seji v Cincinnati, O., so pozvali stavkarje, naj se takoj vrnejo na delo. Poziv je spremljan z naznanjenim, da bo jurisdikcijski spor izravnal posebni odbor.

Akcija je rezultat konference med Williamom Greenom, predsednikom ADF, in Ericom Johnstonom, predsednikom organizacije izdelovalcev filmov. Za člane posebnega odbora so bili imenovani Felix Knight, William C. Birtwright in W. C. Doherty.

Švedska se pridruži Združenim narodom

Stockholm, Švedska, 25. okt.—Vlada je naznanila, da bo Švedska vložila aplikacijo za članjenje v organizaciji Združenih narodov. Premier Per Albin Hansson in zunanji minister Oesten B. Unden sta izjavila v parlamentu, da je bil za devet zakonit sprejet na seji članov kabineta.

Vojaška kontrola na Havajih preklicana

Washington, D. C., 25. okt.—Predsednik Truman je preklical odredbe glede vojaške kontrole Havajskih otokov, ki je bila izdana po japonskem napadu na Pearl Harbor. Truman je dejal, da ni več potrebna, ker je vojna bila končana s kapitulacijo Japonske pred zavezniki.

Koalicijska vlada v Franciji

Republikanci za združitev s socialisti in komunisti

Pariz, 25. okt.—Republikanska stranka, katero tvorijo katoliški demokrati, je informirala generala Charlesa de Gaulleja, da je za ustanovitev koalicijske vlade in združitev s socialisti in komunisti.

Republikanska, socialistična in komunistična stranka so izšle skoro enako močne iz volilne borbe. Pri volitvah, ki so se vršile zadnje nedelje, so dobile večino oddanih glasov. V novi skupščini, ki bo sestavila ustavo za četrto francosko republiko, ne bo imela nobena absolutne večine. Iz tega razloga je republikanska stranka za ustanovitev koalicijske vlade.

Vodja republikanske stranke je Maurice Schumann, socialistični Leon Blum, komunistični pa Maurice Thorez. Kaj bodo storili komunisti, je še vprašanje. V teku volilne kampanje so napadali republikansko stranko in naglašali, da je reakcionarna grupa z novim imenom.

De Gaulle je dal razumeti, da ni proti ustanovitvi koalicijske vlade, katero pa naj bi tvorili poleg republikancev, socialistov in komunistov tudi reprezentanti stranke socialnih radikalcev in desničarskih grup, čeprav so se te izkazale za šibke pri splošnih volitvah. Kandidati teh so dobili le tri milijone glasov pri volitvah.

Komunisti, socialisti in republikanci bodo imeli 80 odstotkov sedežev v novi skupščini.

Kitajske čete v bitkah s komunisti

Močna komunistična armada v Šantungu

Čungking, Kitajska, 25. okt.—Ho Šujan, guverner province Šantung, je dejal, da divjajo bitke med vladnimi četami in komunisti v središču te province in da so vladne sile v defenzivi. Pričelo se je ob železnici Tientsin-Pukov in se raztegnile na ozemlje med Tsingtaom in Tsinanomom.

Pozorišča glavnih bitk so v sektorjih Weihsin, Poshan in Chiehchwan. Vladne čete države čemogovnike pri Tzechwanu, ki zalagajo s premogom Šanghaj in Nanking.

Komunistična armada v omenjeni provinci šteje čez 100,000 vojakov, vladna sila pa znaša 140,000 vojakov. Ta je bila v zadnjih dneh ojačana. Komunisti napadajo vladne čete iz zasede in zadali so jim že težke udarce.

Šujan je došel v Čungking, da pomaga pri pogajanjih med centralno vlado in komunisti, da se najde podlaga za mirno izravnavo spora.

Češki izdajalec obsojen v smrt

Praga, Čehoslovakija, 25. okt.—Jan Frejla je bil na obravnavi pred ljudskim sodiščem spoznan za krivega izdajstva in obsojen v smrt. Obtožnica mu je sojen v smrt. Obtožnica mu je očitala, da je izdal več čeških rodoljubov Gestapu, nacistični tajni policiji. Frejla je bil po sodbi obsojen na dvoristični jetnišnice Pankrac.

Uredniki japonskih listov posvarjeni

Potvarjanje vesti mora prenehati

Tokio, 25. okt.—Uredniki vodilnih japonskih listov so bili pozvani v urad generala MacArthurja, kjer jim je bilo povedano, da ne izpolnjujejo svojih obveznosti napram javnosti v interesu svobodnega in neodvisnega tiska. Vsi so bili posvarjeni, da bo sledila akcija, če se ne bodo poboljšali.

Polkovnik Ken R. Dyke, šef oddelka za informacije v štabu generala MacArthurja, je dejal, da uredniki sistematično ignorirajo navodila. Nekateri potvarjajo vesti in objavljajo zavajalno poročila. Dyke je obdolžil urednike, da nočejo objavljati pisem in člankov, ki zahtevajo drastično revizijo imperijskega sistema.

Dyke jim je orisal program, katerega morajo izvajati. Ta vključuje:

Točno objavljane vesti o notranji situaciji.

Pojasnila ciljev in aktivnosti okupacijskih sil.

Svobodna diskuzija vseh vprašanj, ki se nanašajo na blaginjo japonskega ljudstva.

Dyke je dejal, da pregled vsebine japonskih listov kaže popolno ignoriranje vesti o dogodkih doma in v tujini, ki so važnega pomena za japonsko ljudstvo.

Trumanovo pismo predloženo Attleeju

Odmev poloma londonske konference

London, 25. okt.—Zdaj je bilo razkrito, da je predsednik Truman predložil vsebino pisma, namenjenega Stalinu, premierju Attleeju, preden je bilo poslano v Moskvo. To je odmev poloma konference zunanjih ministrov petih velesil, ki se je vršila v Londonu.

Očitno je, da sta Truman in Attlee zavzela stališče, da mora Rusija storiti prvi korak glede obnove razgovorov, nanašajočih se na sestavo mirovnih pogodb za Italijo, Rumunijo, Bolgarijo in Ogrsko. Na konferenci zunanjih ministrov so nastale potežkoče zaradi pogodb. Ruski zunanji komisar Molotov je vztrajal pri zahtevi, da morajo imeti besedo pri sestavi pogodb za Rumunijo, Bolgarijo in Ogrsko le Rusija, Amerika in Velika Britanija, ki so podpisale premirje s temi državami, ne pa Francija in Kitajska.

Francoski zunanji minister George Bidault je dal razumeti, da se Francija ne bo vmešavala v razgovore med Rusijo, Veliko Britanijo in Ameriko, če bodo obnovljeni, glede sklenitve mirovnih pogodb z balkanskimi državami. To je v bistvu priznanje, da se je Francija postavila na stran Rusije.

Jasno je, da Moskva ne bo revdirala svojega stališča. Sovjetska vlada je že namignila, da se ne strinja z Ameriko, ki se je izrekla proti ustanovitvi zavezniške komisije za kontrolo Japonske. Amerika si privaja vsa oblast na Japonskem in Daljnem vzhodu.

Mongolci odglašovali za neodvisnost

Moskva, 25. okt.—Poročilo iz Ulan Batorja pravi, da so se prebivalci Zunanje Mongolije skoraj soglasno izrekli za neodvisnost od Kitajske pri volitvah. Te so bile odredene v soglasju s pogodbo, katero sta sklenili sovjetska Rusija in Kitajska v avgustu. Volitve so se vršile v navzočnosti ruskih in kitajskih opazovalcev.

KAMPANJA ZA NEODVISNOST VZHODNE INDIJE

Laboriti zahtevajo priznanje nacionalističnega gibanja

FRANCIJA, HOLANDIJA V ZAGATI

Batavija, Java, 25. okt.—Dr. Soekarno, ki se je proglasil za predsednika "indoneške republike", je dejal, da ni sile na svetu, ki bi ustavila kampanjo in borbo za neodvisnost holandske Vzhodne Indije. Dalje je rekel, da bo apeliral na ameriški kongres in britski parlament, naj imenujeta posebne odbore, ki naj bi obiskali Indonezijo in se na licu mesta prepričali o dejanski situaciji.

"Mi ne maramo pognati Holandcev v morje," je rekel Soekarno. "Pripravljeni smo skleniti pogodbo z njimi glede zaščite njihovih finančnih interesov. Naše stališče je politika odprtih vrat."

Soekarno je dejal, da njegova administracija ima popolno kontrolo nad javnimi napravami in prometom v Vzhodni Indiji. Holandski kolonisti naglašajo, da je položaj kaotičen z namenom, da pridobe javno mnenje na svojo stran.

Storjeni so bili koraki, da se konflikt konča. H. V. Van Mook, holandski guverner Vzhodne Indije, je naznanil imenovanje posebne komisije, ki se bo pogajala z voditelji gibanja za neodvisnost Vzhodne Indije in francoske Indokine. Očitno je, da so holandske in francoske avtoritete v zadregi, ker so se vsi dosedajni napor, katerih cilj je ustavevitev kampanje za neodvisnost, izjalovili.

London, 25. okt.—Skupina 56 laboritov in članov parlamenta je podpisala peticojo z apelom, naj britska delavska vlada priporoča Holandiji in Franciji, naj priznata nacionalistično gibanje v Vzhodni Indiji in Indokini. Peticojo naglašajo, da se ne sme uporabljati britskih čet za zatiranje tega gibanja.

Washington, D. C., 25. okt.—Zdaj je bilo razkrito, da holandske in francoske čete uporabljajo ameriško orožje pri zatiranju borbe za neodvisnost Vzhodne Indije in Indokine. To orožje sta Holandija in Francija dobili na podlagi posojilno-najemniškega programa.

Državni tajnik Byrnes je na sestanku s časnikarji izjavil, da je pozval holandske in francoske vojaške avtoritete, naj zbršejo ameriške znamke z orožja. Amerika ne mara prevzeti odgovornosti za razplet situacije.

Federacija podonavskih držav

Omogočila bi rešitev problemov

Budimpešta, Ogrska, 25. okt.—Zunanji minister Janos Gyongyossy je dejal, da je Ogrska za ustanovitev federacije podonavskih držav, ker bi omogočila rešitev problemov na Balkanu in v centralnih evropskih državah. On je imel sestanek z dopisniki zunanjih listov.

Gyongyossy je rekel, da se strinja s predlogom predsednika Trumana glede internacionalizacije plovybe na reki Donavi pod kontrolo južnovzhodnih evropskih držav in velesil. Naglasil je, da je bila Donava razglašena za svobodno reko po prvi svetovni vojni samo v teoriji. Ogrski zunanji minister je izrazil upanje, da bo nova svetovna organizacija Združenih narodov storila več za ohranitev

Svetovna organizacija postala dejstvo

Državni tajnik Byrnes podpisal protokol

Washington, D. C., 25. okt.—Svetovna organizacija, kateri so bili položeni temelji na konferenci Združenih narodov v San Franciscu, je postala dejstvo, ko je državni tajnik Byrnes podpisal protokol. S tem je bil ratificiran čarter, sprejet na konferenci.

Čarter je doslej potrdilo 29 izmed 51 držav, ki so poslale svoje reprezentante na konferenco. To je zadostna večina v smislu sprejetega zaključka.

Januz Zoltowski, opravnik poslov poljskega poslanstva v Washingtonu, in Fedor T. Orekhov, prvi tajnik ruskega poslanstva, sta dospela v urad državnega departamenta in mu izročila dokumenta o ratifikaciji čarterja.

Naloga svetovne organizacije je vzdrževanje in zaščita miru po vsem svetu. Byrnes je po zaključku ceremonij naznanil, da se bo prva seja svetovne organizacije vršila v Londonu v decembru.

Francoske čete prihajajo v Indokino

Predsednik provincne vlade odstavljen

Saigon, Indokina, 25. okt.—Nadaljnje čete francoske divizije, ki se izkrcalo v tem mestu, kjer nacionalisti delajo preglednice britskim silam, pravi uradni poročilo. Britske čete so zaslegle velike količine orožja v teku hišnih preiskav in aretirale več nacionalistov.

V akciji proti rebelnim nacionalistom so bile poslane topniške enote, dočim so oklopni oddelki zastražili mostove na reki Cho v severnem delu Saigona. Nacionalisti so napadli indijske čete, ki stražijo vodnjake v Cholou.

Britsko-francoski buletin pravi, da je britski general Douglas Gracey odstavil Songa N. Teanho, predsednika vlade province Cambodia, francoskega protektorata v južni Indokini. General je dejal, da je Teanho vodil sovražno propagando in ogražal interese province.

Pariz, 25. okt.—Poučeni krogi pravijo, da bo vlada uljudno odklonila ponudbo ameriške vlade glede pomoči v prizadevanjih, da se konča konflikt med francoskimi avtoritetami in nacionalisti v Indokini. Francoska vlada smatra konflikt za notranji problem in je proti zunanji intervenciji.

John Carter, direktor urada za zadeve Daljnega vzhoda v ameriškem državnem departamentu, je rekel v New Yorku, da bo Amerika pomagala Franciji in Holandiji v prizadevanjih za mirno izravnavo konfliktov z voditelji nacionalističnih grup v Indokini in Vzhodni Indiji.

Omejitev pomoči iz sklada UNRRA

Washington, D. C., 25. okt.—Kongresnik R. Brown, republikanec iz Indiane, je predlagal, naj pomožna organizacija Združenih narodov (UNRRA) omeji pomoč iz sklada te organizacije na one države, ki ne zatirajo svobode tiska, govora in zborovanja. Vsem drugim državam naj se pomoč odreče.

miru kot stara Liga narodov. Dalje je rekel, da bo morala konferenca držav v okviru Združenih narodov rešiti probleme podonavskih držav v interesu stabilizacije ekonomije.

Pomožni program za balkanske države

Domače vesti

Obisk

Chicago.—Glavni urad jednote je v četrtek obiskal John Sore, predsednik izletniške farme SNPJ in podpredsednik društva 53 v Clevelandu, in John Janecic iz Mulberryja, Kans.

Smrt člana

Walsenburg, Colo. — Dne 11. okt. je tukaj umrl Martin Korniš, star 59 let, rodom Poljak in v Ameriki iz mladih let. Bil je član društva 299 SNPJ in ne zapuščal sorodnikov. Društvo mu je oskrbelo civilen pogreb.

Iz Clevelanda

Cleveland.—V ponedeljek je umrl v Veteranski bolnišnici v Brecksville, O., Rudolph A. Muster iz Painesvillea. Bil je 16 mesecev v vojni na Pacifiku. Zapuščal ženo, sinčka, dve sestre in štiri brate. Starši so mu umrli, ko je družina še stanovala v Collinwoodu. Častno so bili odpuščeni iz armade: Joe Moze, ki je služil 59 mesecev in se bojeval v Evropi 19 mesecev; Rudolph Gorišek iz Warrensvilla, ki je služil v zračni sili in napravil veliko misij v Evropi; Albin Zbačnik, ki je služil 42 mesecev in bil preko morja in na zapadni fronti dve leti. Na dopust je prišel s svojo ženo in hčerko Petty Officer Frank Mervar ml., ki služi v New Yorku pri obrežni straži, kakor tudi Louis Stanley Kalin, Radioman 2/c.

Zopet v civilu

Yale, Kans.—Z bojišča se je srečno vrnil k svojim staršem Albin Jankole, član društva 9 SNPJ, ki se je bojeval v Afriki in Nemčiji. Iz armade se je vrnil domov tudi Rudolph Knes, ki pa je bil toliko srečen, da mu ni bilo treba iti čez lužo. Društvo 9 ima še 13 članov v službi Strica Sama in želi vsem srečno vrnitev.

Načrt za znižanje davkov sprejet

Breme znižano posameznikom in korporacijam

Washington, D. C., 25. okt.—Senat je sprejel zakonski načrt, ki določa znižanje dohodninskega davka na posameznike in korporacije za \$5,788,000,000 v prihodnjem letu.

Načrt je bil po sprejetju predložen konferenci reprezentantov obeh zbornic v odobritev. Postati mora zakon do 1. novembra, na dan, katerega je določil federalni zakladni departament. Senat je deloma amandiral načrt in se razlikuje od onega, ki je bil prej sprejet v nižji kongresni zbornici.

Na podlagi načrta bo okrog 12,000,000 oseb, ki imajo nizke dohodke, razrešenih plačevanja dohodninskega davka. Za druge je davek znižan od desetih na šest odstotkov.

Korporacije bodo plačale tri milijarde dolarjev manj davka v prihodnjem letu kot letos.

Škof Hurley imenovan za nuncija v Belgradu

Rim, 25. okt.—Vatikan je imenoval Josepha Hurleyja, škofa iz St. Augustina, Fla., za nuncija v Belgradu, Jugoslavija. To mesto je bilo izpraznjeno od 1. 1941, ko so Nemci izgnali nuncija Ettore Felicija. Hurley je bil znan kot sovražnik fašistov in nacistov. Svojo službo kot škof v St. Augustinu je prevzel 1. 1940.

Amerika ne odobrava rusko-ogrsko trgovinske pogodbe

DIPLOMATIČNI ODNOŠAJI Z AVSTRIJO

Washington, D. C., 25. okt.—Amerika je predlagala, naj tri velesile osvoje program za ekonomsko obnovo balkanskih držav, toda uradni krogi izražajo bojazn, da Rusija ne bo odobrila programa in da bo zasledovala svoje cilje na Balkanu.

Doznava se, da Amerika ne odobrava trgovinske pogodbe, katero je Rusija sklenila z Ogrsko, ki bo kmalu stopila v veljavo. Zavzela je stališče, da bo pogodba kvarno vplivala na ogrsko ekonomijo.

Amerika se sklicuje tudi na provizije dogovora, ki je bil sklenjen na konferenci velike trojice v Jalti na Krimu in se tiče kooperacije zavezniških držav v vseh zadevah, ki se nanašajo na osvobodene države v Evropi in bivše satelite osi. Nekateri uradniki trdijo, da je Rusija ignorirala te provizije, ko je sklenila pogodbo z Ogrsko brez posvetovanja z Ameriko in Veliko Britanijo.

Določbe trgovinske pogodbe niso razkrite, toda mnenje prevladuje, da so takega značaja, da Ogrska ne bo mogla navezati normalnih ekonomskih stikov z drugimi državami. Iz tega razloga je Amerika predlagala diskuzije z Rusijo in Veliko Britanijo o programu ekonomske pomoči balkanskim državam.

V Washingtonu dvomijo, da bi so Rusija udala in odobrila program. Ona hoče utrditi svoj ekonomski in politični položaj v balkanskih državah. Izgleda, da je opozicija s strani Amerike in Velike Britanije negativna. Nekateri uradniki državnega departamenta izražajo upanje, da se bodo odnošaji z Rusijo zboljšali, če bo sklicana nova konferenca velike trojice. Ona zunanji ministrov petih velesil, ki se je vršila v Londonu, se je izjalovila.

Amerika, Velika Britanija in Francija so priznale avstrijsko vlado, katere predsednik je socialist dr. Karl Renner. To je uvod v vzpostavitev diplomatskih odnošajev. Rusija je priznala avstrijsko vlado takoj po ustanovitvi.

Dogovor med Poljsko in Rusijo

Washington, D. C., 25. okt.—Vincent Rzymowski, poljski zunanji minister, je povedal delegaciji Ameriške zveze poljskih židov, da sta Poljska in Rusija sklenili dogovor glede vrnitve 100,000 poljskih židov, ki se nahajajo v Rusiji, v poljske pokrajine. Dejal je, da protizidovske aktivnosti financirajo zunanji interesi iz razloga, da očrtnjo sedanje poljsko vlado v javnosti, in naglasil, da vlada ne zapostavlja židov in da imajo nekateri važne pozicije.

Raziskava atomske energije v Franciji

Pariz, 25. okt.—Vlada generala Charlesa de Gaulleja je naznanila ustanovitev odbora za raziskavo atomske energije. Ta bo imel kontrolo nad materialom in nadziral industrijsko produkcijo atomske energije, zaen pa bo dajal nasvete vladi o mednarodnih dogovorih glede uporabljanja atomske energije. Za začetno delo je finančni minister določil vsoto \$10,000,000. Odbor bo imel proste roke v vseh ozi-
rih.

Narodnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, pesmi, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil potrdilo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

"Demokratiziranje" Balkana je—bluf!

Naša ameriška politična demokracija je stara že več kot pol-druge stoletje, toda še danes je v marsičem in marsikje zelo kruljeva. Najbolj šepasta in hroma je v južnih državah, kjer za milijone državljanov, zamorskih kot belopoltnih sploh ne obstoji. Zelo korumpirana je tudi po vselemistih, kjer vladajo raketirske politične mašine starih kapitalističnih strank. Te mašine so v državnih zbornicah tudi poskrbele skozi stroge volilne zakone, da jih ne more izpodrinuti kakšna nova stranka. Tem so v mnogih državah nametana vsakovrstna polena pod noge—kar skušajte priti na glasovnico izven demokratske ali republikanske stranke!

O kakšni gospodarski ali socialni demokraciji je v tej deželi še zelo malo sluha. Do prihoda "new deals" ga sploh ni bilo. Skoroj v vseh industrijah, posebno pa "openšarskih" je vladala prava fevdalna avtokracija. Delavstvo je imelo le toliko pravic, kolikor si jih je priborilo s težkimi, čestokrat krvavimi boji. Ta duh fevdalizma je še danes močan po vseh industrijah. Z njim je na splošno prežet tudi ves vladni organizem, kajti pravih delavskih prijateljev je le malo, pa bilo to pri mestnih, okrajnih, državnih ali v zvezni vladi. Tudi na polju socialne zakonodaje je naša Amerika v zadnji, ne v prednji vrsti.

Z drugo besedo: Ta naša demokracija je na marsikakem polju še zelo pomanjkljiva in šepasta. Tudi če pogledate na polje šolske vzgoje, vidite velike kontraste in pomanjkljivost. Saj ima ta naša, na eni strani silno bogata, na drugi pa revna, slumska Amerika še danes skoraj 10% analfabetov! Na drugi strani pa naša revna rodna Slovenija v zadnjih 20, 30 letih skoraj ni poznala nepismenosti.

Amerika je lahko vzgled drugim državam le v tem, ker se v preteklosti ni spuščala v militarizem in prisilno vojaščino, ker ste varni pred policijskim terorjem—ako niste v stavki!—ker se tudi priseljenci lahko kulturno svobodno gibljejo, ker greste lahko iz enega konca dežele v drugega, ne da bi vas kdo motil—brez vsakega potnega lista ali policijskega dovoljenja, in končno, ker uživamo svobodo govora.

Toda na vseh drugih poljih je ta naša toliko opevana demokracija še zelo pomanjkljiva in šepasta. Posebno, če ste zamorec, imate trdo življenje, kajti živeti morate v zamorskih ghetih, pa bilo na Jugu ali Severu, Vzhodu ali Zahodu; na razpolago so vam le najslabša dela in na splošno ste "manjvredni." Yes, tudi najbolj izobražen in kompetenten zamorec je v obeh postavi v vseh južnih državah in na splošno po stopcentni belopoltni folklori (čez, navada) manj vreden kot pa najbolj zabiti in s predsodki prežet belopoltec. Slični status uživajo v Texasu in Californiji tudi Mehikanci in na splošno Orientalci. Yes, po Pearl Harborju je vlada polovila tudi vse tukaj rojene Japonce, ne samo priseljence na zapadu ter jih izgnala v koncentracijska taborišča. Tega madeža ne izbriše niti dejstvo, da je z njimi bolj človeško postopala kot na primer nacifašisti s svojimi žrtvami.

Vse to omenjamo radi tega, ker so razni propagandisti z državnim departamentom na čelu zadnje čase dvignili širno deželo, kakor tudi v Angliji, silen val, ki gre za tem, da morata Amerika in Anglija za vsako ceno "demokratizirati" vse balkanske države in sploh vso skuto sfero vpliva.

Kar se Prosveta in SNPJ tiče, smo na vsej črti za čim širšo in čim popolnejšo demokracijo po vsem svetu; ne samo na Balkanu, pač pa tudi v sferah angleškega in ameriškega vpliva, doma in na tujem. To načelo je poudarila še vsaka naša konvencija in tega načela se držita jednota in Prosveta od vsega začetka.

Toda ves ta šum, vsa ta oficijelna in neoficijelna, toda skrbno organizirana propaganda, ki danes odmeva širom Amerike in Anglije za "demokratiziranje" Balkana, je v obeh naše lastne, zelo pomanjkljive in šepaste demokracije nič drugega kot na eni strani veliko hinavstvo, na drugi pa gonja proti USSR in proti novim, revolucionarnim režimom, ki so nastali v balkanskih državah in deloma v centralni Evropi. Razen v Jugoslaviji so vsi ti režimi nastali po stremju nacifašističnih hord. Izjema je Jugoslavija, ki je pod Titovim vodstvom razvila svojo novo revolucionarno vlado med vojno in veliko pripomogla do stretja sovražnika. Za vse to je plačala z veliko večjimi žrtvami kot katera koli druga dežela, vključno USSR.

Vse to je v našem državnem departamentu in pri psevdodemokratičnih pozabljenih. Enako tudi v angleškem zunanjem ministerstvu in pri angleških imperialistih. Yes, Rumunijo, Bolgarijo in Jugoslavijo je treba za vsako ceno rešiti iz komunističnih in "komunističnih" krempljev ter jim vsiliti zapadnjaško demokracijo, posebno pa našo ameriško demokracijo! Še več! "Komunistične" diktature je treba preprečiti tudi od fevdalizma in fašizma gnili Ogrski, v revni Avstriji in nekoč demokracični Čehoslovaški, da o Poljski sploh ne govorimo.

Kar se našega državnega departamenta in angleškega zunanjega urada tiče, sta že čestokrat pokazala, da je "demokracija" pri obeh le diplomatska šablona, s katero udarita po onih deželah, ki se upirajo "našim" imperialističnim penetracijam ali ogrožajo "naše" interese. Poleg tekoče gonje proti Rusiji tudi tukaj ne gre fundamentalno za nič drugega—kakor tudi ne v Južni ali Centralni Ameriki, na Španskem, Portugalskem, v Grčiji ali kjerkoli. Saj je ves svet poln reakcionarnih ali napol fašističnih diktatur, toda Washington in London sta z njimi že leta v dobrih odnosih!

Ves ta krik o potrebi "demokratizacije" Balkana ni nič drugega kot politični, lahko tudi imperialistični bluf. Dokler je bil Balkan poln napol fašističnih diktatur, ni bilo s strani zapadnih "demokratičnih" sil nobenega pritiska za njih demokratiziranje. Ta pritisk je nastal šele sedaj, ker je na Balkanu in na splošno v svetjski sferi odklenalo gnili reakciji, ki je izžemala in se mastno redila na račun revnega naroda ter dajala zelo dobičkonosne kon-

Glasovi iz naselbin

PISMA PRIHAJAJO

Cleveland, Ohio.—Kakor več drugih, tako sem tudi jaz prejel pismo iz stare domovine. Ne bom navajal podrobnosti pisma, ker itak ni važno.

V izčrpnih se glasi, da so vsi živi in zdravi. Piše mi brat, da njegov mlajši sin ni doma; je v službi in se mu dobro godi. Tudi razmere se z vsakim dnem zboljšujejo. Umevno je tudi, da so veliko prestali za časa vojne.

Bolj važno se mi vidi pa pismo, ki sem ga prejel od bratovih dveh sinov, ki se že več časa nahajata na Francoskem. Leta 1942 so ju z mnogimi drugimi fašisti odpeljali v južno Italijo, po zasegu Korsijske pa so jih odvedli tja, kjer so ostali, dokler jih niso Amerikanci osvobodili. Imela sta se dobro in bil sem vedno v stiki z njima z dopisovanjem. Vedno sta mi pisala, da mi imata veliko pisanja, a da še ni časa za to. Končno sem prejel pred nekaj dnevi pismo, v katerem mi pišeta med drugim, da ju močno veseli, ker imamo mi slično organizacijo za osvoboditev in pomoč naši domovini Jugoslaviji, pod vodstvom Tita.

Odposlali so veliko denarja v novo domovino, ali na žalost so sedaj zvedeli, da denar ni nikdar došel na svoj cilj, pač pa je romal naravnost v Rim. Kljub vsemu prizadevanju je ostala zadeva na mrtvi točki. Kje je izkoriščevanje, si lahko mislite.

Ker je teh fantov iz Primorja na tisoče, ki so sto-odstotno organizirani, so šli na višjo inštanco in zahtevali, da naj jih puste v svojo novo domovino Jugoslavijo. Tam so zagrozili, ako jih ne puste do 15. septembra, da odidejo na stavko.

Med tem časom je te fantje višja angleška inštanca vedno nagovarjala, da se morajo odpovedati Titu in zapriseči mlademu kralju Petru. Ker pa so mladi fantje vztrajali pri svojem sklepu, in niso angleške oblasti dobile niti enega, da bi se izneveril, navzlic temu, da jih je na tisoče, so jih nekega dne poklicali na razgovor, pri katerem so jim povedali, da jih puste domov pod enim pogojem, in sicer da bodo sami odgovorni za svoje bolne vojake, ter da morajo za vsakega bolnika v naprej položiti varščino v gotovini, znašajoči 2.000 frankov.

Fantje so se zavedali svoje dolžnosti napram svojemu bližnjemu in čutili so za te uboge bolne in ranjene tovariše, kar so prav dobro vedeli tudi angleški pajdaši, zato pa so mislili, da jim ne bo mogoče sprejeti predlog, ki so ga slovenskim fantom predložili, in tako jih prisilili, da se uklonijo njih zahtevi.

A motili so se Angleži. Ne oziraje se na vse težave, so fantje že drugi dan imeli gotovino na pristojnem mestu. Tedaj je bilo Angležem jasno, da so jih Slovenci ugnali, pa so jim obljubili, da se vrnejo domov do 15. septembra.

Fantje so takoj sklicali meeting in povedali se ostalim veselo novico, odboru so pa dali nalogo, da mora preskrbeti za vse Titove znake za na čepice in več sto jugoslovanskih zastav. Povrh vsega tega veselja pa odnesejo še svojo blaginjo, ki presegla nad pol milijona frankov. Sedaj pa lahko računate, da so fantje nabrali ali domovini daj-

cesije zapadnim kapitalistom. Toda nam se sanja, da se ti časi ne bodo več vrnili in da si bo tamkajšnje ljudstvo zgradilo boljše, to je socialno bolj čutečo demokracijo kot jo pozna zapadni kapitalistični svet.

Cim prej se Washington in London sprijaznita s tem dejstvom, toliko prej bo mogoče graditi svetovni mir in mirno sožitje narodov na zdravi podlagi. Vsaka druga politika vodi le v razdvojitve narodov v dva antagonistična s tabora, med katerima bo prej ali slej izbruhnil nov svetovni požar, ki že danes obeta biti usoden za vse—yes, tudi za našo Ameriko.

Čas je, da se Washington in London streznita ter najprvo pometeta pred svojim pragom. Obema je sigurno znano, ali vsaj bi jima moralo biti, da demokracije, kakor tudi revolucije, ni mogoče importirati ali eksportirati v nobeno deželo, marveč se mora razviti na lastnih tleh, v lastnih okoliščinah. Prepričani smo, da se bo razvila tudi na Balkanu, in sicer veliko hitreje, če se zapre pot stari, gnili reakciji, ki pozna "demokracijo" le zase in za svoje nikdar polne žepce. Če to pomeni "komunizem", tedaj smo mi za tak—"komunizem".

rovali \$50.000. Upam, ko to pišem, da so fantje že doma.

Spominjam se, ko nam je lokalni časopis A. D. trobil, da ljudje nočejo domov pod Titovo vlado. Da se razumemo—domov ne morejo tisti, ki imajo slabo vest, tisti morilci svojih bratov. Čitali smo, da naj počakamo, da bodo pisma pričela prihajati, tedaj da bomo sprevideli kdo ima prav. A sedaj, ko imamo črno na belem, sporočeno po svojih, ki so bili prisotni ob groznih prizorih, ki so se na slovenski zemlji vprizarjali, ali vi sedaj priznate, da vam vest očita, da ste bili na napačni poti? Spokorite se, vam svetujem. Ako ste pravi katoličani, spovejte se svojih kriminalnih grehov. Zapeljali ste tudi nekaj drugih, od katerih pa jih danes veliko obžaluje, da so vam verjeli.

Ali ni tudi eden vaših ožjih pristašev prejel pismo, v katerem je med drugim pisano: "Dragi brat, veliko smo prestali pod belo gardo; morili so nas. Tudi jaz sem se boril za svobodo, končno je zmagala pravica na naši strani. Smrt izdajalcem, svoboda narodu!"

Dalje piše: "Tudi vem, da imate organizacijo v Ameriki, ki pobira darove za našo novo domovino, vem, da si med njimi, ali si?"

Drugi piše: "Ker sem bil zapeljan po domobranci, sem dobil več let težkega dela. Ne misli, da sem bil sam. Bilo nas je več. Nekateri so odšli v Italijo, nekaj pa v Avstrijo."

Se razume, taka pisma niso za priobčitev pri vas, ker so prepoštena. Mar nismo čitali pisma, da ko so fašisti požigali in morili, da so bili toliko dostojni, da so žrtve pokopali, dočim je bela garda morila in žrtve pustila, da so jih živali raztrgale. Sedaj pa čitamo v tem časopisu tudi imena teh ljudi, ki so odšli s krvavimi rokami.

Tudi ve, ženske, ki pobirate za morilce vaših sorodnikov, med katerimi so morda vaše bratje, sestre, itd., ali ste si izprašale svojo vest, ali pa si pomoči za vas, ker ste tudi ve zapeljane? Predlagam, da se zapišejo vsa imena izdajalcev in se pošlje imenik v staro domovino.

H koncu vas vabim, da posetite igro "O, ja vraga vdova," ki se bo vršila to nedeljo, dne 28. oktobra; začetek točno ob 3:30 popoldne v Slov. nar. domu. Ne bom imenoval igralcev, upam, da zadostuje, ko omenim, da se igra vrši pod okriljem dramskega društva Ivan Cankar, v pomoč SANSU. Na svidenje!

K. Stokel.

PISMO S PRIMORSKE

Dearborn, Mich.—Prejela sem pismo od moje nečakinje iz Serpenice, ki je slovenska vas v zavzniki coni Italije. Na pismu je pet znakov s profilom Apatije na Montecassinu in napis: Poste Republica Sociale Italiana.

Pismo je bilo datirano v Serpenici 25. septembra 1945 in se glasi:

"Dragi vsi!

To pismo Vam pošiljamo po nekomu iz Vaših krajev. Morda ga boste prejemali. Kako je z Vami? Upam, da ste zdravi. Včeraj smo izvedeli žalostno novico, da je umrl v ujetništvu v Nemčiji naš Ludvik. Umrl je 25. januarja t. l., zvedeli pa smo šele

Produkt nacijske "kulture" (III). Ta nemška židovka izgleda kot starka, toda je šele srednjih let. Rešena je bila iz neke nacijske koncentracijske taborne, sama kost in koža. Zda se zdravi v neki bolnišnici v Berlinu. Živ hip nacijskega barbarstva.

sedaj. Novica nas je zelo pretresla.

V ujetništvu je bil dve leti in imel je pljučnico. Sicer pa se ni čuditi, kajti bil je toliko časa brez jedi in še človek iz železa ne bi mogel prestati.

Tudi jaz sem bila internirana v lagerju Auschwitz, ki je v Sleziiji. Med potjo pa sem ušla, nato sem bivala dva meseca v Celovcu, nato pa sem se pridružila partizanom. Pri partizanih sem bila devet mesecev, sedaj pa sem zopet doma.

Jaz in Marija sva poročeni. Marija ima za moža Lojza Buleševca, moj mož pa je doma iz Bovca. Tudi on je že tri leta pri partizanih in do sedaj je vse srečno preživel. Imam hčerko, ki ji je ime Danila. Stara je tri leta. Marija pa ima hčerko Ano, staro eno leto.

Drugače je vse po starem. Lakote nismo preveč trpeli, ker smo si sami pridelali. Ako Vam je mogoče, odgovorite. Sprejmite pozdrave in poljube od vseh žalostnih.—Dora.

Naj omenim, da nečakinja Dora ni imela slovenskih šol.

Mary Knez.

DVOJE PISEM IZ KNEŽAKA

Strabana, Pa.—Prejela sem dve pismi iz Knežaka pri St. Petru na Krasu, ki jih je pisale moja svakinja Antonija Marinič. Prvo pismo se glasi:

"Preljuba Ančka! Komaj sem čakala dneva, kdaj Ti lahko pišem. Upam, da boš pismo prejela. Najprvo vas vse skupaj srčno pozdravljamo. Ne vem, koliko vas je. Pri nas manjkajo Ivan, star 22 let, Mirko, 20 let, in Milan, 18 let. Ančka, to je hud, zelo hud udarec za očeta in mater.

Kdo bo skrbel za nas, ko nas sedaj že zapuščajo moči? Deklice so še majhne in ne vem kdo bo skrbel zanje. Janez ima 50 let, zgleda pa kot da je 70 let star, tako se je revež postal.

Danes pišem več pisem. Eno Tebi in eno Micki, Tonj in Johani pa skupaj, ker nimam od Johane naslova. Tona je imela dopis v časopisu in v Sardiniji so ga knežaki fantje čitali in jo spoznali, pa so ji odpisali. Fantje so prišli domov in mi prinesli njen naslov.

V naših krajih je bilo ubitih mnogo ljudi. Največ pa jih je pojedla Nemčija. Ako jih ne bi iz nemške internacije rešili Američani, Rusi in Angleži, bi vsi pomrli. Najbrže jih je tam ostalo za vselej tri četrtine.

Ko bi vedela, da boste prejeli pisma, bi vam natančneje pisala, kako in kaj. Počakala bom, da bo odprta pošta in potem bom pisala bolj podrobno. Pretrpeli smo hude čase, slabe letine, preganjanja, ropanje. Vse smo prestali, toda sedaj smo goli in bosi in komaj živi. Dolgo ne bomo živeli, ker smo izmučeni in živčno bolni. Kadar bo zopet odprta pot, bom poslala Tončko k vam. Otroci so namreč zelo oslabil. Zmeraj jočemo za našimi dragimi sinovi in revice vse to težko gledajo. Tudi če je kaj jesti, so tako site, ko vidijo, da z Janezom ne prestopa jočeva. Ubogi Janez je stavil vse svoje upe v lepe, pridne in dobre si-

novce, sedaj pa je ostal sam in povrh še bolan in izmučen. Vsak dan je bolj bolehen.

Pozneje Ti bom pisala o smrti naših fantov, sedaj pa imam premalo prostora, pa tudi rane so prevelike ter jih težko nanovo odpiram. Ančka, moja ljuba sestra, laže mi bo, če boš prejela moje pismo. Sedaj nimam komu potožiti. Matere nimam, sestre pa imajo tudi svoje križe in težave.

Zaključujem in Te vsi skupaj srčno pozdravljamo. Tvoja Tončka."

Drugo pismo, ki ga je istotako pisala svakinja, pa se glasi:

"Draga Ančka!

Eno pismo sem Ti že pisala, toda ne vem, če si ga prejela. Spominla sem se na Tvoje sinove, za katere ne vem, kje so (eden je bil ubit v tej vojni in počiva na Guadalcanalu), a mojih ni več na tem svetu. Pridružili so se partizanom in so prešli svojo kri za slovenski narod in njegove pravice. Ubili so jih beogardisti. Padli so blizu doma. /es čas so bili v gozdu, spali na negu in mrazu. Hoteli so dobiti kaj jesti, zato so se približali domu, toda bili so ubiti, predno so se mogli umakniti.

Potem so nas gonili po zapuščanih, mučili, pretepali, vasi pa požigali. Z Janezom neprestano govorila, tako da sva skoro osepela. Prestala sva veliko nepopisnega torja.

Mošun, Leškova dolina, Glojovnik pri Ilirski Bistrici in naše pokopališče je en sam velik grob. Naša dva sinova počivata pri Sv. Barbari, eden pa na Doljenjskem.

Stari Bradelj še živi. Drugič Ti bom opisala, kako smo bežali, medtem ko so topovi pokali nad nami. Sedaj se bliža zima, toda mi nimamo kaj obleči in obuti, ker so nam okupatorji vse pokradli. Piši mi kaj kmalu. Srčno vas pozdravljamo, kakor tudi moj mož Janez. Svakinja Tončka."

Veliko je pretrpel in še trpi ubogi slovenski narod. Tem velikim slovenskim mučenikom moramo pomagati, da se zopet malo opomorejo in si zacelijo rane, ki jih je prizadel kruti okupator in domači izdajaki.

Anna Sterle.

PISMO IZ STARE DOMOVINE IN DRUGO

Bridgeville, Pa.—Malo kdaj se kdo oglasi iz naše naselbine. Dokler je bila vojna, je bila velika zaposlenost, sedaj pa se je je marsikdo oddahnil in bi se lahko oglašil v Prosveti.

Prosveta ima zelo zanimive dopise, tako da je lahko vsakega Slovenca žal, ki ne čita tega lista. Jaz najrajši prebiram novice iz stare domovine in pisma od naših sinov vojakov, kateri se še nahajajo onkraj morja.

Tudi jaz imam sina v Nemčiji. Pred menoj ležita dve njegovi pismi. V prvem piše o koncu vojne z Japonsko in med drugim pravi: "Mama, vojna z Japonsko je končana. Dobili smo en dan prosto. Tukaj nismo slavi zmagali kot doma. Bili smo veseli, da je vojna konec, toda skoro vsakdo se je spomnil tistih naših fantov, kateri so pad-

li in se ne morejo veseliti zmage z nami. Tudi domov ne bodo mogli iti, kadar bomo mi šli, zato je bil dan zmage zaeno tudi žalosten dan za nas."

V drugem pismu pa me vprašuje, če sem že dobila kakšno pismo iz stare domovine. On bi rad šel pogledat v Jugoslavijo, če mu bodo dovolili.

Kakor sem že omenila, sedaj so pričela prihajati pisma iz stare domovine. Pred kratkim sem tudi jaz prejela pismo od bratrance, ki je upravitelj na lilijski (litijski?) pošti. Pismo je registrirano in oddano 8. avgusta, prejela pa sem ga 8. oktobra, torej je hodilo prav dva meseca.

Bratranec piše: "Težko sem pričakoval trenotka, ko Ti lahko zopet pišem. Tvoj oče še vedno živi. Pred kratkim sem bil zopet pri njemu. Skozi vso vojno sem bil največkrat pri njemu, to pa zato, ker drugi sorodniki niso mogli k njemu radi meje, ki jo je napravil okupator."

Kakor Ti je znano, ima oče večkrat napade radi žolčnih kamnov in tudi zadnjič, ko sem bil pri njemu, ga je napadlo. Je zelo slab, čemur pa se ni čuditi, saj bo meseca januarja star 83 let.

Torej vojno smo prestali. Toda je bila, posebno za nas, Slovence. Sestra Mara je bila odvečnjana v Nemčijo. Sedaj se je povrnila, toda je zelo izmučena. Tudi ostali smo šli skozi hude čase. Gotovo ste čitali o groznih, ki jih je preživel naš revni slovenski narod. Ako premeš to pismo, Te prosim, da mi odgovoriš in potem Ti bom natančneje opisal, kaj se je tukaj godilo."

Tako piše moj bratranec. Pismo je bolj obširne vsebine, pa ne bom poročala vsega. Naj omenim, da je bil oče veliko let v Ameriki. Bil je v državi Ohio, potem v Enterprisu, Arkansas, kjer ima sorodnike, in v Oklahomi. Morda se ga kateri rojakov še spominja. Njegovo ime je Anton Kolbe.

Torej kampanja za nove člane je zopet odprta. Dajmo se potruditi, da bomo tudi to pot pridobili več novih članov kot predpisana kvota. V zadnji kampanji smo jih pridobili še eno toliko kot je bila naša kvota; kaj jih ne bi tudi sedaj? Torej na delo za Slovensko narodno podporo jednoto, ker ona je naša dobra pomočnica v potrebi. Pomagala je že marsikomu, ko je pomoč potreboval.

Rudarji zopet stavkajo. Zakaj? Če katerega vprašam, odgovori, da hočejo delovodje imeti svojo unijo. Torej rudarji so zato doma, ker delovodje ne delajo. Slišala sem tudi, da so jim pri National Co. odtrgli \$1 na dan. Tako delovodje stavkajo, delavci pa plačujejo. Oj, ti ubogi delavska para! Sicer pa ni čudno, kajti nekateri so še vedno tako zabiti, da se Bogu smilijo. Pozdrav čitateljem Prosvete!

Frances Oblak
tajnica 295 SNPJ.

"VRAŽJA VDOVA"

Cleveland, Ohio.—To je naslov igre, katero bo vprizori dramski zbor Ivan Cankar v nedeljo, 28. oktobra; začetek ob pol štirih popoldne v avditoriju Slovenskega narodnega doma na St. Clair ave.

Ko je bila ta komedija prvič podana pred devetimi leti, je bila velik uspeh v vseh ozirih. Tedaj je bila dvorana Slovenskega narodnega doma nabita polna občinstva, katero je bilo na moč zadovoljno z igro in igralci. In kaj ne bi bilo? Saj so jo podali taki igralci kot Josephine Levstik, John Steblaj, Frank Plut itd.

Sedaj bo osebe nekoliko spremenjeno, toda "vražja vdova" ostane ista, le v to pot je bolj vražja. Ne vem sicer kje rastejo take vdove v stari domovini, toda naša je ameriška demokracija, katere podeda vse dramske sposobnosti, da more ustvariti podobno interpretacijo. Več kot reči, da je dovršena igralka, mi ni mogoče.

Nje vredni soigralci bodo pa Wildmar, Olga Marn, Čeh, Epich, Smith, Frances ile in Frank Zigman.

Kaj rado se zgodi, da se dva mlada vzljubita in se ne vprašata, kaj in koliko kdo premeta. Metini, to je vdovini hčerki Zalki (Olga Marn), se je zgodilo isto, kajti zagledala se je v le-

(Dajle na 3. strani)

Dušan Moravec
(Nadaljevanje)

(Nadaljevanje s 2. strani.)

(Konec.)

(Nadalievane.)

**"Zveze OF z italijanskim
okupatorjem"**

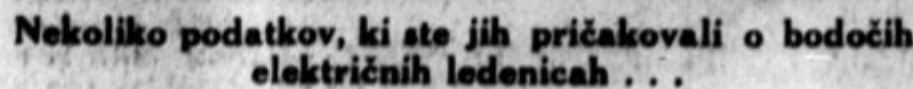
PIPE LINE SERVICE CORP.
Needs at once
20 HUSKY MEN
For Factory Work
STEADY WORK - GOOD PAY - 48 HOUR WEEK
GOOD OPPORTUNITY FOR STEADY RELIABLE MEN
Apply EMPLOYMENT OFFICE
Bensonville Road, Near Mannheim Road - Franklin Park, Illinois

WAREHOUSEMEN

**SLAVA! NIČ VEĆ
HRBTOBOLA**

Rabljena mast je potrebna za njih izdelavo. Tudi produkcije pralnih strojev in mnoge drugih doma potrebiščin . . . in mila.

For Factory Work
STEADY WORK - GOOD PAY - 48 HOUR WEEK
GOOD OPPORTUNITY FOR STEADY RELIABLE MEN
Apply EMPLOYMENT OFFICE
Bensonville Road, Near Mannheim Road - Franklin Park, Illinois

Krasotai . . . Bliščeči chrom in plastična oprema, notranjščina izdelka, na katerem se ne pozna noben madež.

Aktivnosti . . . Znanstveno zmrzovanje in kontrola so-parice vam bo nudila dovolj hladu za zmrzovalni kompartiment.

Zmrzovanje . . . Zlednjevalni oddelek za hlajenje jestvin za bodočo uporabo.

Varčnost . . . Deluje z zelo nizkim električnim tokom.

Prostornosti . . . da shrani
lahko velike kose mesa, bu-
če . . . in prostor še ostaja.
Police nastavite poljubno.

★
PAZITE, ČAKAJTE . . . TER
PLANIRAJTE!

Brzina! . . . Nobene potrebe
za vlačenje tac z ledom . . .
niti jih ni treba držati pod
pipo, da odtali ledene kocke.

Modernne električne ledenice vzbujajo vse zgorajanje udobnosti, in še več drugih je v načrtu in izdelavi. Oglejte si jih . . . kmalu. In medtem, kupite Victory bonde.

PUBLIC SERVICE COMPANY OF NORTHERN ILLINOIS

"Amerikanizam" je po nazorih Američke legije—gonja i njužkanje proti organiziranemu delavstvu in sploh proti vsemu, kar diži po napredku. Zato je tudi obdarila filmskega magnata Cecilija B. DeMilla s priznanjem za njegov "amerikanizam"—ker rad grm proti vsprti ali unijski delavnici. Ob tej priliki je govoril tudi poudaril, kakor da je videti na sliki.

IZZA KONGRESA

Zgodovinski roman

Spisal
dr. Ivan Tavčar

(Nadaljevanje)

Sedaj, ko so ga bili drugi poslušalci zapustili, se je spomnil Miklavž Čeljustnik svojega znanca Urbana. Ta je ves čas pri strani stal in ponižno čakal.

"Zdaj govori, štorikja!"
"Za svet bi te rad vprašal, Miklavž!"
"Dobrih svetov je pri meni več, kakor je plavcev na Mesarici spomladi! Kaj je?"

Urban je zašepetal: "Knjižico imam od nove kase v Gosposki ulici. In vedel bi rad, če je vse varno in če je prav narejeno?"

"Knjižico od nove kase?" Tukaj je bil Miklavž ves pri stvari. Vlekel je Pintarja iz množice stran, da sta bila sama.

"Koliko imaš?" je vprašal z zanimanjem.
"Osemsto goldinarjev je! Težko sem jih prislužil. In sedaj mi delajo nekateri skrbi, da bo denar samega sebe snedel! In kako naj nosi obresti, če bo v Gosposki ulici na kupu ležal? Saj denar ni koklja, ki nese jajca na gnezdu. Vse to mi napravlja skrbi! In tebe vprašam, ki si pameten človek, kolikor te jaz poznam!"

Škile je nekaj časa sam pri sebi premišljal. Ta-le gorjanec, čigar puhlo ošabnost je poznal, se mu je videl kakor riba, ki je siloma silila v njegovo lovnico.

"Izgube se ni treba bati," je odgovoril strokovnjak, "izgube se ni treba bati. So dobri gospodje zraven! Gospod Gale, gospod škof in bogve koliko korarjev! Pač pa mora biti v knjižici vse prav zapisano! Jo, imaš pri sebi?"

"Nimam!"
"To je glavna stvar! Knjižico moram videti! Čakaj, Kapsvo graben imam zaprt! Jutri pojdem gledat, če se je kaj ujelo. Pojutrnjem pridi! Ob devetih te bom čakal pred kaso v Gosposki ulici!"

"Pa bo kaj stalo?"

"Kaj če stati? Polič vina boš plačal, pa bo! To ti pa pravim, pri knjižici bodi previden!"
Urban Pintar je bil potolažen. Obljubil je, da prinese knjižico pojutrnjem ob devetih zjutraj. In Miklavž Čeljustnik je obljudil, da bo vse natanko pregledal, če je prav zapisano. Ravno tedaj je prirožljala prva kočija po Gledališki ulici. Čeljustnik ji je takoj posvetil svojo pozornost.

"Pojglejmo no," je kričal, "kdo je prvi, kdo je najbolj lačen! Steklar Češko je! In vozi se kakor grof! Včeraj so vozili konji še gnoj na njive za špitalom, danes pa vozijo kočije! Naj vrag vzame to lačno, jaro gospodo! Sarkstum!"

DEVETO POGLAVJE

Točno tri četrti na šest sta stari Češko in mladi Smole sedla v Češkovo kočijo, ki ju je imela odpeljati k dvornemu obedu. Materi Elizi, dasi je bila vsa srečna radi hčerine zaroke, ni dala miru skrb, da bi morda povabljenca prišla prepoznati. Neprenehoma ju je opozarjala, da je čas odriniti in da Bog ne da, da bi kaj zamudila. Pred odhodom je še enkrat preiskala svojega moža od nog do glave, če je vse v redu in vse tako, kakor se spodobi človeku, ki je pri cesarju povabljen. Ko je na magistratnem stolpiču udarilo trikrat, je pomohla prst

v blagoslovljeno vodo, ki je po tedanji navadi visela v posodici ob steni, ter se z njim dotaknila moževega čela, da bi srečno in dobro iztekli dogodki tistega večera. Nato ju je spremila do hišnih vrat, in pod njenim nadzorstvom sta splezala v domačo kaledo, ki je pri tem stokala in se zibala na debelih svojih jermenih. V hipu, ko je hlapec ali pravzaprav kočijaž s svojim bičem žvignil po tolstih konjih, je naredila križ po svojem obrazu ter tako še enkrat izrazil željo, da bi Bog vzel pod svoje okrilje moža in bodočega zeta pri današnjem večeru.

Stari Češko se je zadovoljno naslonil v voz, položil roki okrog obširnega trebuha ter izpregovoril:

"Imeniten je današnji dan, Andrej! Glej, da se boš čedno vedel in mi ne napravil sramote, ker postaneš moj zet. Prav je tako!"

Andrej je molčal.

"Dekle ti bo veselje delalo! Veruj mi! Prav je tako! In tudi tvoja mati bo zadovoljna. Hvala Bogu, da je vse tako prišlo! Na Dobravo hočemo romati eno prihodnjih nedelj! Kaj praviš, Andrej?"

"Meni je prav!"

"Čemu se držiš tako kisló? Kakor riba v ledu! Hej, si pa že zopet pozno spat prišel včeraj po noči? Govori!"

"Res je, preveč smo pili! In pozno sem legel v posteljo. Človek nikdar ne ve, kdaj irna dosti!"

"Kje si bil?"

Stari se je že popolnoma čutil v avtoriteti bodočega tasta, kar Andreju ni bilo posebno všeč.

Čemerno je odgovoril:

"Ob štirih nas je vrag nesel še k peku v Gradisce! Jedli smo novopečen kruh in brinovce smo pili!"

Tedaj je bil pri ljubljanskih ponočnjakih ukoreninjen običaj, da so po prepiti noči proti ranemu jutru obiskali še peka, kjer so jedli novopečene, ravnokar iz peči vzete rogove ter se zalivali z žganjem, najrajši s slivovko ali pa z brinovcem. Če so bili v reduti ali na strelišču plesi, je bilo vsakokrat prav živahno jutrnje življenje po ljubljanskih pekarnah. Udeleževali so se ga tudi častite dame, in prigodilo se je, da so pri tem včasih prav junaško sodelovale. Ko so točili svetli brinovce, so se predle tuintam zlate niti ljubezni. Vsak pek je imel v ta namen pripravljeno posebno sobo in lep denar si je služil. Danes pa, seveda, ni več sluha ne duha o tem običaju, dasi smo prepričani, da bi ljubljanski peki prav nič ne godrnjali, če bi se znova vpeljal.

"Torej pri peku!" se je zajezil stari Češko. "In danes te glava boli!"

"Tudi malo!"

"Veš kaj, Andrej, nekaj, to in ono se bo že moralo izpremeniti. Zakon nalaga posebne dolžnosti! To sam veš! Prav je tako! Na svedu bo odslej zate ena sama ženska! Ena sama ženska! In Josipina ji bo ime!"

(Dalje prihodnjič)

Črtice in povesti

Spisal F. S. Finšgar

(Nadaljevanje)

Trikrat, samo trikrat se je med obedom ozrla vanj Karla. Ivan se je tudi ozrl. Pogledala ga je prvič. In tedaj je čutil, da se ga je doteknila umetniška Karolina duša. Prav natanko je čutil, da mu ta duša kliče: "Samo ti me razumeš! Ta me zabava, razume me ti—" In misli je, da ga te oči prosijo, naj bo vesel, naj si zakrije lepe misli in naj hodi mirno in veselo vsakdanje poti, kakor drugi.

Ivan se je razveselil in se nasmešnil.

In pogledala ga je drugič. V njenih očeh so se svetile rahle, vlažne meglíce, lice je zardelo, popravljal si je nanosnik—vse zaradi smeha.

Poročnik je povedal imeniten dovtip.

Tedaj se je Ivan Karle ustrašil. Ta klasični obraz se mu je zardel čisto vsakdanji, kakor jih srečavaš na ulici v gneči, da jih moraš odpraviti s komolcem. Ne ni ne, nič več ni to njegova Karla. Navadna punčka je h kateri stopi človek, če je dobre volje, jo včepne v lice, posmeja se njeni jezici, ogre havelok in gre mirno svojo pot.

In tedaj je sodil, popolnoma prepričan sodil, da mu je Karla rekla z čemu: "Ne bodi siten! Si filister, kali? Veseli se, lej ta..."

ga bedaka, kaj bomo večno igrali in čutili sonate?" Tako so mu očitali tiste od smeha solzne oči; in kljub temu je Ivan imel trdno vero, da mu to očita le tista vsakdanja Karla, tista punčka, ki je prej ni videl in jo je zagledal šele ob poročniku.

Vstali so.

"Mademoiselle Charlotte..."

Poročnik je prosil za eno samo igranje na klavirju, preden gredo igrat.

Tedaj se je ozrla Karla tretjič. V njenih očeh se je nekaj zresnilo, kakor svetel dan je bila njih luč, in kakor ogenj je zagorelo: Ne, v ta tempelj pa ti ne greš! Tja gre samo on, ki me razume!

Karla je šla nalašč trdo mimo Ivana, da se ga je doteknilo njeno krilo. Ivan bi bil padel predno jo vzkliknil: Zahvalim te, Karla, ti si dobra, ti si—vse.

Poročnik je stopal vesel po salonu.

"Gospica, če smem prositi, kaj veselega!"

"Stajrš zate," je zamrmral za vogalom Ivan. Njegovo srce je bilo nemirno. Ta hip zve, ali je njegova vera v Karlo prava.

"Drum—drum—drum—"

Ivan se je stresel.

"Drum—ta—ta—drum—ta—"

Si filister, kali? Veseli se, lej ta..."

Ivana je oblivala zona. Torej tudi to—tudi to mu žrtvuje. To ni umetnost, to je spaka, skandal—to je za groš godec v kmetijski žganjarni.

Poročnik je hodil v taktu, o stroge so požvenčavale. Ivan je stiskal zobe, v licih so mu drhtele mišice. H klavirju bi skočil in z enim udarcem razbil vse strune.

Kar naenkrat nekaj zaloputne...

Karla je jezno zaprla klavir, vstala in se mrko ozrla po sobi. Nekoga je iskala.

"Na igrišče, na igrišče! Ne igrati, ne morem, ne znam!"

Iskala je rokavic in gledala predse, kakor bi se sramovala. Iskala je rokavic in za vogalom našla Ivana, kateremu je žarelo lice od veselja.—Hitro ga je pogledala in v očeh je bila prošnja:

"Odpusti!"

4.

Nad cesto, ki vodi na igrišče, je molčala tesna tihoča. Nobena bilka se ni upognila v vetru, noben glas se ni odzval v prirodi—kakor bi vse zavzeto nečesa čakalo.

Ivan je šel zadnji v družbi.

Prav daleč spredaj je videl belo obleko Karlo. Včasih je slišal njen smeh. Poleg nje je stopal vitek mož v temni uniformi. Ivan je počasi zaostajal.

Leo in Hugo, ki sta šla prej ob njem, sta se zapela v svoj pogovor in učitelj je bil kmalu zadaj.

Ivan se je zamislil.

V budnih sanjah se je začela dolina pred njim širiti, hribje so se odmikali, povsod je vstajala pusta ravnina. Po sredi je

tekla prašna, vroča cesta. Ivan je hodil po njej. Po čelu so mu tekli curki znoja. Sklonjeno glavo je večkrat dvignil in pogledal predse po ravnini, po razbeljeni cesti. In daleč, prav daleč na obzorju, kjer se je njegova vročina strnila s prahom, kakor bi truden človek udaril s čelom ob tla—tam je videl Ivan Karlo belo krilo in hitre, drobne noge. In takrat se je nagnil naprej in pospešil korak. To je bila njegova usoda: Naprej po prašni in razbeljeni cesti sredi puste ravnine, naprej, do tam, kjer se dotika sivo nebo te poti.

In Ivanu se je zdelo, da je hodil dolgo in urno. Strahoma, pa vendar poln upa je zopet dvignil glavo, si pomel oči, čez katere je silil pot, in pogledal proti obzorju. Prepričan je bil, da bo belo Karlo krilo že mnogo bliže in da ji kmalu lahko zakliče: Postoj! Počakaj! Truden sem—ne morem več—vendar moram do tebe.

Pogledal je in še enkrat si je obrisal prašne oči ter se ozrl.

Toda še za kosček, za pečenj ni bil bliže. In tedaj je že hotel, da leže v jarek ob cesti in se nastavi solncu, da izpije in posuši v njem kopnenje, da ga napoji potem noč in ga uteši, da ne bo žaželel nikdar dalje, kakor od ust do skleda, ki je gorka od dobrih jedil.

(Dalje prihodnjič)

Razni mali oglasi

WOMAN
FOR GENERAL HOUSEWORK
Assist with children - Own room
Good home - Good pay
Excellent working conditions
ROGERS PARK 0354

GIRL
FOR LIGHT HOUSEWORK
No heavy laundry - No windows
Assist with children - Good home
Good salary - Stay or go.
SOUTH SHORE 1709

WOMAN
FOR GENERAL HOUSEWORK
Plain cooking - Own room and bath
No laundry and no windows -
Happy home and open salary
Call—BEVERLY 6661

COOK
GENERAL HOUSEWORK
White, under 40; own room and bath,
personal laundry; experienced.
Good salary, \$30.
LAKEVIEW 8067

GIRL OR WOMAN
wanting good home in return for
general housework and salary. Good
working conditions and pleasant
home.
Call EDGEWATER 4258

MOTHER'S HELPER
Own room - 2 children, 7 and 4.
Good working conditions; pleasant
home.
Plain cooking - Good wages
Call KEYSTONE 2785

COOK
Experienced, for priest home - Good
working conditions - Go nights.
Good salary.
Apply 3040 Walnut St.
or phone KEDZIE 5957

COOK
WHITE
Family of 4 - Other help
Own room - No laundry
1430 Lake Shore Dr.
Whitehall 7655

LINO-TYPE
OPERATORS
Steady work
Good pay
PARK RIDGE 14

First Class Machinists
to put up, maintain and repair
Complex Machines. Take apart and
find out necessary repairs. Repair
and rebuild. Repairing and fitting
of small parts. Steady work.

R. J. EDERER CO.
540 N. ORLEANS ST.
Call in person at the employment
office from 8:30 A.M. until 5 P.M.

Straw Operators
IZKUŠENE NA "SATURN" KITAH
Dobre delavne okoliščine
Najboljše cene
STALNO, DOLGA SEZONA
"Daylight workroom"
Oglaste se, pripravljeni za delo pri

DEL-RUTH HAT CO.
153 No. Wabash Ave.
DEARBORN 2886

Razni mali oglasi

GRINDERS and POLISHERS
Beginners and Experienced
Starting Rate \$5c per hr.
Plenty overtime - Paid vacations
ALLOY CRAFTS CO.
4429 Courtland St.

PORTER
8 hr. day - 6 day week - Sundays off.
Permanent. Residential hotel
Apply manager
1545 E. 60th Street
Dorchester 4300

GENERAL HOUSEWORK
Plain cooking
Experienced with children
Stay
Call—Spaulding 0633

AUTO MECHANIC
EX-SERVICE MAN PREFERRED
Apply
HERB'S
TEXACO SERVICE STATION
540 E. 75th St.

WOMEN—White
We will train you in light factory
work; permanent; excellent working
conditions; 45 hour week; starting
wage 55c hr. **NU-DEAL PAPER**
BOX CO., 2509 W. Cermak Rd.

HOUSEKEEPER
To work in "Beautiful River Forest
Residence." Pleasant working
conditions. 2 children. Have own room
and bath. Phone office week days
9 to 5 p. m. **DELAWARE 8300**

WAITRESS
Must be experienced
Pleasant Working Conditions
No Sunday or Holiday Work
GOOD PAY
STEADY WORK
ORONI
RESTAURANT
120 N. Halsted
Can. 9885

OPERATORS
SINGLE NEEDLE
seaming and hemming curtains
STEADY WORK
Satisfactory wages by the hour
Fabricated
345 W. Hubbard

Elevator Operators
File Clerks
Mail Clerks
Telephone Operators
Excellent
working conditions
STEADY EMPLOYMENT
Apply
Room 241—Personnel Office

HOTEL
SHERMAN
GIRLS
Beginners
STENOGRAPHERS
COMPTOMETER OPERATORS
Salary and Bonus
Excellent Post-War Opportunities
Hibbard-Spencer-
Bartlett Co.
18 So. Michigan Avenue
Mrs. Freebury—Fifth Floor

BOYS
16 to 25 Years Old
STOCK COUNTERS
To Work in Warehouse
SALARY and BONUS
Excellent Post-War Opportunities
Hibbard-Spencer-
Bartlett Co.
18 So. Michigan Avenue
Mrs. Freebury—Fifth Floor

MEN & WOMEN
Bigger Choice of Positions NOW
than LATER. Get started right
now for a BIG Autumn and
Holiday Season. Both selling
and non-selling—For Men and
Women. Discount to employees
on purchases.

NETCHER'S
BOSTON STORE
State & Madison
6th Floor
Employment Office

W. F. & JOHN BARNES CORP.
301 S. Water St. - Rockford, Ill.

Razni mali oglasi

DRILL PRESS OPERATORS
and **BENCH ASSEMBLERS**
Steady jobs
CHICAGO SPRING HINGE CO.
1500 CARROLL AVE.
Near Ashland & Lake

WATCHMAN & FIREMAN
Experienced on low pressure heating
plant. 8 hours, 7 days. Must
be responsible person. Steady work
for right man.
NIELSON BROS. MFG. CO.
2220 N. Springfield

MACHINISTS
To Repair
WOODWORKING
MACHINES
Call—Berkshire 5908

ELDERLY WOMAN
Care of 2 children - No washing
Go or stay
Good wages
Call—Lakeview 4172

TRAINEE
Machine operators and hand
sewers in modern men's and
ladies' tailored clothing house;
good starting pay with excellent
post-war opportunities.
See Mr. Falone
J. B. SIMPSON, INC.
831 W. Adams

Women and Girls
Wanted to work in a factory
Experience not necessary
GOOD PAY
Steady employment
Apply at
J. GREENEBAUM
TANNING CO.
3057 North Rockwell Street

MEN—BOYS
Get a permanent job in a growing
business. No experience necessary.
See Mr. Gervase
JOHN F. CUNEO
465 W. CERMAK

PANTS MAKER AND CUTTER
(Experienced)
STEADY WORK
PANTS FACTORY LOCATED TWENTY MILES FROM LO
EXCELLENT OPPORTUNITY FOR GOOD WORKER
HARRISON 7196

BURLINGTON RAILROAD
Needs
SWITCHMEN
FIREMAN - BRAKEMAN
See M. Cooley

BURLINGTON FREIGHT HOUSE
433 W. HARRISON

Secure your future with an
old established company
WE HAVE SEVERAL OPENINGS FOR

● **DESIGNERS, ENGINEERS**
● **MACHINE DESIGNERS**
● **TOOL DESIGNERS**
● **DRAFTSMEN**
● **LAYOUT MEN**

Salary commensurate with ability
Excellent working conditions
Many company benefits
Write, give age and experience to:

GENERAL MANAGER MR. BILLINGHAM
OR PERSONNEL DIRECTOR MR. MARKE

W. F. & JOHN BARNES CORP.
301 S. Water St. - Rockford, Ill.

Razni mali oglasi

BUILDING LABORERS
Union
FREEVOL-SMEDBERG & CO.
901 S. Kilpatrick Ave.
or 5807 W. Chicago Ave.

COOK
General maid; white; apartment
Own room, bath, radio; stay or
No laundry
Near North side. \$30.
WHITEHALL 2421

"WE NEED A ONE"
M-A-I-D-S
and
Laundry
H-E-L-P
Apply
Room 241—Personnel Office

HOTEL
SHERMAN

ŽENSKÉ
ki ste bile uposlene v va
industriji
Ali gledate za delo?
TELEFON KOMPANIJA
RABI
HIŠNICE
(JANITRESSES)
Ženske za čiščenje v va
delih mesta
od 5:30 pop. do 12. ure pono
Rabimo tudi
POMAGALKE V JEDILNICI
Oglasite se
v uposlovalnem uradu
za ženske
ILLINOIS BELL
TELEPHONE
COMPANY
v pritličju
309 W. Washington &
CHICAGO